

Bilaga 1: Metod för inventering, analys samt prioritering av forskningsfrågor

Vi har utgått ifrån James Lind Alliance metod (The James Lind Alliance Guidebook) men med vissa medvetna avsteg. Vi har till exempel inte gjort någon analys för att fastställa kunskapsläget för de forskningsfrågor som lyfts fram. Vi har också haft en annan utgångspunkt eftersom fokuset har varit brett och omfattat alla socialtjänstens verksamhetsområden och inte en avgränsad frågeställning eller målgrupp. Kartläggningen har även omfattat alla aspekter av socialtjänsten så som insatser, utredning, arbetssätt, organisation, styrning och ledarskap med mera.

Inventering av forskningsfrågor

Inventeringen av forskningsfrågor genomfördes genom en enkätundersökning bland landets samtliga 290 kommuner samt 125 brukar- och frivilligorganisationer på nationell nivå.

Enkäten togs fram av Forte och SBU i samråd med Sveriges kommuner och landsting (SKL), en arbetsgrupp med företrädare för socialtjänsten inom ramen för partnerskapet för kunskapsstyrning inom socialtjänsten mellan SKL, Socialstyrelsen och Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) samt Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten (NSK-S). Enkäten testades i en mindre grupp socialchefer för att få synpunkter på enkätens utformning, genomförbarhet och svarsfrekvens. Utformning och test av enkäten ingick även som ett pilotprojekt i partnerskapsmodellen mellan RSS, SKL och Socialstyrelsen. Därefter gjordes justeringar av enkäten innan den skickades ut till samtliga mottagare. Sifo Kantar ansvarade för att lägga upp enkäten i som en webbaserad enkät, genomförde utskicket och levererade en sammanställning av svaren.

Frågeställningen i enkäten var vilka forskningsbehov man såg i socialtjänsten utifrån professionella eller personliga erfarenheter. Enkäten byggde på fritextsvar och var indelad i sex övergripande områden för att ge respondenten viss vägledning:

1. Utredning och handläggning
2. Insatser och aktiviteter
3. Tidiga, förebyggande, uppsökande insatser
4. Samverkan
5. Samhällsplanering/strukturella sociala frågor
6. Socialtjänstens organisation

Det fanns också möjlighet för de svarande att beskriva forskningsbehov som de inte ansåg passade in under något av områdena.

De övergripande områdena och exemplen under respektive områden identifierades av Forte och SBU i tidigare arbeten samt i samråd med partnerskapet för kunskapsstyrning i socialtjänsten. Socialstyrelsen publicerade 2015 en kartläggning av socialtjänstens behov av kunskapsunderlag (Socialstyrelsen 2015). Kartläggningen omfattade synpunkter utifrån ett slumpvis utvalt urval av socialtjänstens enhetschefer, FoU-enheter, myndigheter och universitet med flera, dock inte brukare eller brukarorganisationer. Kartläggningen identifierade ett antal teman där det fanns behov av kunskapsunderlag, vilka delvis användes i indelningen av övergripande områden i enkäten.

Enkäten skickades ut via post till kommunernas (adresserade till kommunens socialchef/er) eller organisationernas postadresser samt via epost till registrator- eller infomejladresser. I Stockholm, Göteborg och Malmö skickades enkäten även ut till registrator i de enskilda stadsdelarna. Enkäten besvarades online och var öppen under sex veckor i september till oktober 2018.

För att få ett brukarperspektiv på forskningsbehov riktade vi oss till nationella brukar- och intresseorganisationer via deras infomejladresser eller motsvarande. Det finns ett stort antal brukar- och intresseorganisationer på nationell och lokal nivå. Vi valde att fokusera främst på organisationer som verkar på en mer nationell nivå för att få ett hanterbart urval.

Sammanställning och analys av enkätsvaren

Enkätsvaren sammanställdes genom att först sortera svaren under olika teman. Svar som inte var formulerade som forskningsfrågor krävde viss tolkning och omskrivning till forskningsfrågor av Forte och SBU. Några av svaren var inte möjliga att formulera till forskningsfrågor till exempel för att de var otydligt eller generellt formulerade. Det kunde också vara sådant som inte specifikt berörde socialtjänsten. Andra svar var snarare synpunkter eller beskrivningar av upplevelser av socialtjänstens arbete. Dessa kan dock vara av intresse för socialtjänsten. Samtliga svar finns via länken nedan:

[Rapport om prioriteringar för forskning inom socialtjänsten »](#)

De svar som överlappade varandra eller var varianter av samma fråga grupperades tillsammans och resulterade i en övergripande forskningsfråga. Vissa svar var varianter av de övergripande frågorna men på en mer specifik nivå. Det kunde till exempel handla om att studera effekterna av olika namngivna insatser. Istället för att göra flera enskilda frågor för respektive insats lades dem som underliggande frågor till frågan ”Vilka effekter har befintliga och nya behandlingsmetoder/insatser för att behandla klienters/brukares behov/problem?”. Även specifika grupper av personer som nämndes lades till som exempel till respektive övergripande fråga.

Forskningsfrågorna var övergripande och kunde omfatta alla olika grupper av personer som tar del av socialtjänstens verksamhetsområden. Vi försökte undvika att göra huvudfrågor gällande specifika målgrupper för att inte ställa grupper av personer mot

varandra under prioriteringen. Däremot anges de grupper av personer som nämndes i svaren som underliggande frågor till de övergripande frågorna.

Svaren analyserades vidare utifrån svarsfrekvenser, antal svar och mängd text per respondent samt jämförelser mellan de olika målgrupperna utifrån dessa variabler. Det gjordes också analyser av likheter och skillnader gällande innehållet i svaren mellan de olika grupperna.

Vi har av resurs- och tidsskäl inte gjort någon analys för att fastställa kunskapsläget för de forskningsfrågor som lyfts fram.

Prioritering av forskningsfrågor

En webbaserad enkät med forskningsfrågorna (159 stycken) och underliggande frågor skickades ut till samma mottagare som tidigare. De som svarade på enkäten fick välja tio forskningsfrågor ur listan. Mottagarna uppmanades att skicka enkäten vidare till sina kollegor eller organisationens medlemmar. Forte och SBU spred även enkäten via nyhetsbrev och sociala medier för att få så många svar som möjligt. Enkäten var öppen under tre veckor i januari och februari 2019. Forte och SBU sammanställde och analyserade svaren och de 32 forskningsfrågor som fick flest röster gick vidare i processen. För att alla grupper skulle ha samma chans att få med sina topprankade forskningsfrågor i kortlistan inför workshoppen trots att det var olika antal svarande per grupp, fick de tre grupperna med sina tio högst rankade forskningsfrågor.

Enkäten kunde inte slumpa ut områden att välja bland, för att undvika att forskningsfrågornas placering i enkäten påverkade resultatet. De forskningsfrågorna i inventeringsenkäten som fick flest röster kom i början av enkäten. Vi vet inte om det berodde på att många ansåg att de viktigaste forskningsfrågorna var de som listades tidigt i enkäten eller för att man inte tog sig igenom alla 159 forskningsfrågor. Tillvägagångssättet att ta med 10-i topp från alla grupper samt alla forskningsfrågor som fick över 45 poäng genererade dock en mer heltäckande lista från flera forskningsområden.

SBU och Forte tillsatte en arbetsgrupp med 12 personer: sex socialchefer och sex företrädare för lista organisationerna. SBU och Forte tillfrågade Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) och NSK-S att utse representanter till arbetsgruppen. SBU tillfrågade även socialchefer från sitt metodnätverk. SBU och Forte valde ut några brukar- och intresseorganisationer på nationell nivå och med olika inriktningar och målgrupper för att få spridning i kompetens och perspektiv.

Arbetsgruppen fick listan med de högst rankade forskningsfrågorna och fick återigen välja tio forskningsfrågor de ansåg viktigast. Deltagarna tog med sig dessa till en workshop som hölls den 1 mars 2019 med arbetsgruppen. Workshoppen bestod av två moment. Först diskuterade deltagarna i tre mindre grupper och gjorde en topp 10-lista per grupp. De forskningsfrågor som rankades som nummer 1 fick 10 poäng, rank 2 fick 9 poäng och så vidare. 19 forskningsfrågor blev valda av minst en grupp medan 13 forskningsfrågor inte valdes av någon grupp. En grupp gjorde ingen ranking, de forskningsfrågor som valdes ut som topp 10 i denna grupp fick alla fem poäng var i sammanställningen. Därefter hölls en

diskussion med hela arbetsgruppen där deltagarna resonerade sig fram till en gemensam och slutlig lista med tio forskningsfrågor.

SBU:s och Fortes roll i prioriteringen har enbart varit att skicka ut enkäten, att sammanställa svaren samt att moderera och administrera workshopen.

Referenser

James Lind Alliance. *The James Lind Alliance Guidebook*. Version 5. 2013.
<http://www.jlaguidebook.org/>.

Forte. *Strategisk forskningsagenda för det nationella programmet om tillämpad välfärdsforskning*. 2019. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). ISBN: 978-91-88561-19-0.

Socialstyrelsen. *Socialtjänstens behov av kunskapsunderlag. En kartläggning*. 2015. ISBN: 978-91-7555-282-8.